

Úvod

Nikdo, žádný člověk na světě není rád uprchlíkem. Být uprchlíkem znamená více než být cizincem. Znamená to žít v exilu a být často závislý na druhých kvůli základním potřebám jako je jídlo, oblečení a přístřeší. Lidé se stávají uprchlíky především proto, že jsou porušována jejich základní lidská práva. Tato práva poprvé celistvě shrnula **Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948**. Mezi nimi je i právo každého člověka vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu.

Z Všeobecné deklarace lidských práv vzešla – již právně závazná – i mezinárodní **Úmluva o právním postavení uprchlíků** (dále jen Úmluva). Úmluva určuje minimální standardy mezinárodní ochrany uprchlíků v zemích, které k této smlouvě přistoupily. Jejich žádost by měla být přezkoumána z hlediska mezinárodně uznané definice uprchlíka, ve které je uprchlíkem *„každý člověk, který se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů“*.

V době vzniku Úmluvy a založení Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) v roce 1951 spadalo pod ochranu UNHCR více než jeden milion uprchlíků – většinou Evropanů. V současné době je to více než 22,5 milionu lidí, z nichž 12 milionů jsou uprchlíci převážně z Afriky a Asie. Nutno říci, že většina z nich – osmdesát procent – jsou ženy a děti. Kromě individuálních útěků před perzekucí je současný pohyb uprchlíků tvořen spíše masovými exody způsobenými etnickými konflikty, násilím a porušováním práv menšin.

Jak již bylo řečeno, každý uprchlík může požádat o bezpečný azyl. Mezinárodní ochrana zahrnuje více než jen fyzickou bezpečnost. Uprchlíci by měli mít alespoň stejná práva a základní pomoc jako jiní cizinci, kteří se na území daného státu zdržují legálně, včetně základních nároků a práv každého jednotlivce: uprchlíci mají základní občanská práva, včetně svobody myšlení a pohybu. Podobně by měli mít stejná ekonomická a sociální práva jako ostatní jednotlivci. Každý uprchlík by měl mít přístup ke zdravotní péči. Každý dospělý by měl mít právo na práci. Žádné dítě-uprchlík by nemělo být zbaveno možnosti školní výuky. Oproti tomu by uprchlíci – žadatelé o azyl i ti, kterým byl již azyl udělen – měli respektovat právo země, ve které požívají azylu.

